

Баганова Л.О.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
морського та митного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Одеса, Україна)

УДК 336.244

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

В статті проаналізовано різні підходи науковців щодо визначення поняття адміністрування митних платежів, та законодавчі джерела тощо. Встановлено, що розгляд порядку та удосконалення адміністрування митних платежів в Україні є пріоритетним завданням не тільки органів доходів і зборів України при здійсненні державної митної справи, а й усієї держави у цілому. Доведено, що адміністрування митних платежів – це організаційно-розпорядча діяльність у сфері управління, із застосуванням адміністративних, фінансових методів та інформаційних технологій у сфері сплати митних платежів з метою реалізації завдань та функцій органів доходів і зборів України при здійсненні державної митної справи.

Ключові слова: адміністрування митних платежів, акцизний податок, митні платежі, мито, податок на додану вартість, органи доходів і зборів, митниця.

Баганова Л.А. Понятие, сущность и особенности администрирования таможенных платежей. – Статья.

В статье проанализированы различные подходы ученых к определению понятия администрирования таможенных платежей, и законодательные источники и т.п. Установлено, что рассмотрение порядка и усовершенствования администрирования таможенных платежей в Украине является приоритетной задачей не только органов доходов и сборов Украины при осуществлении государственного таможенного дела, но и всего государства в целом. Доказано, что администрирование таможенных платежей – это организационно-распорядительная деятельность в сфере управления, с применением административных, финансовых методов и информационных технологий в сфере уплаты таможенных платежей с целью реализации задач и функций органов доходов и сборов Украины при осуществлении государственной таможенного дела.

Ключевые слова: администрирование таможенных платежей, акцизный налог, таможенные платежи, пошлина, налог на добавленную стоимость, органы доходов и сборов, таможня.

Batanova L.A. The Concept, Essence and Main Features of Administration of Customs Duties. – Article.

The article analyses different scientific approaches according to the definition of the concept of customs duties, legislative sources etc. It is determined that consideration of order and improvement of administration of customs duties in Ukraine is the foreground task for not only the income and collection institutions of Ukraine during the realization of state customs activity, but the state in general. It is proved that administration of customs duties is organisational and regulatory activity in the management sphere, with the use of both administrative and financial methods and informational technologies in the sphere of customs duties payment. It is done with the aim to realize tasks and functions of income and collection institutions of Ukraine during the implementation of state customs activity.

Keywords: administration of customs duties, excise tax, customs payment, duty, value-added tax, income and collection institutions, customs.

Актуальність теми обумовлено теоретичним обґрунтуванням необхідності визначення поняття та сутності адміністрування митних платежів, що має значення не тільки для науки, але й для практики у сфері справляння митних платежів при переміщенні товарів через митний кордон України, удосконалення законодавства у сфері державної митної справи, оскільки Державний бюджет України та його дохідна частина є важливою складовою економіки України. У формуванні дохідної частини (біля половини складають митні платежі), головну роль відіграє діяльність органів доходів і зборів України, які, відповідно до законодавства, здійснюють контроль за нарахуванням та своєчасною сплатою митних платежів, застосовують примусові заходи та накладання пені у разі порушення строків сплати митних платежів тощо. Цим підкреслюється необхідність та важливість дослідження поняття та правового регулювання адміністрування митних платежів в умовах сучасних державних реформ в Україні на шляху до євроінтеграції.

Сьогодні розглядові питань адміністрування митних платежів та удосконалення порядку його здійснення приділяється значна увага з боку вчених та практичних працівників фіскальних органів України. Відсутність у юридичній науці та у законодавчих актах, а також єдиної точки зору серед науковців

визначення поняття, сутності та особливостей адміністрування митних платежів штовхає до нових поглядів на зазначені питання, оскільки від досконалого здійснення органами доходів і зборів України повноважень у сфері адміністрування митних платежів значною мірою залежить стабільність надходження митних платежів до доходної частини Державного бюджету України, підтримка стійкості бюджетної системи тощо.

Розглядові питань адміністрування податків, присвячено праці відомих вчених як з юридичних, так й з економічних наук, а також практиків. Серед них необхідно виділити праці І.Г. Бережнюка, А.Д. Войцещука, О.В. Годованець, О.П. Гребельника, Є.В. Додіна, М.М. Каленського. І.Г. Калетника, С.В. Ківалова, Т.Д. Ліпіхіна, В.П. Мартинюка, В.М. Мельника, П.В. Науменка, П.В. Пашка, Т.О. Проценко, Л.О. Савченко, А.О. Селіванова, Т.Н. Трошкиної, Т.О. Ярошенко та ін. Однак дослідженню поняття, сутності та особливостей адміністрування митних платежів після створення Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України) шляхом реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України, та й взагалі у період постійних змін у сфері державної митної справи, у науковій літературі достатньої уваги приділено не було.

Метою статті є розгляд поняття, сутності та особливостей адміністрування митних платежів у контексті сучасних державних реформ в Україні на шляху до євроінтеграції.

В Економічній енциклопедії вказано, що «адміністрування» – це управлінська діяльність керівників і органів управління, яка здійснюється здебільшого через накази, розпорядження. Властиве командно-адміністративній системі. Адміністратор – це керівник, менеджер, управляючий [1, с. 25].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови визначено термін «адмініструвати» як «керувати установою, організацією, підприємством і т. ін.» [2, с. 8].

Тобто під адмініструванням необхідно розуміти організаційно-управлінську діяльність органів державного управління у певній сфері влади, що здійснюється

уповноваженими на це органами, установами, організаціями, тобто т.зв. адміністраторами.

На думку С.О. Баранова, поняття «адміністрування митних платежів» включає у себе визначення повноважень органів державної влади щодо регулювання процесів роботи в митній сфері, визначення головних завдань у роботі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, процес митного контролю й оформлення товарів на митниці тощо [3, с. 117].

Однак дане визначення охоплює дуже широке коло питань та є абстрактним у зв'язку із тим, що пронизує усю сферу діяльності органів доходів і зборів України (митних органів у минулому), а не лише у фіскальному напрямі.

Відомий вчений А.О. Селіванов розглядає адміністрування податків як правовідносини, що складаються у сфері здійснення уповноваженими державними органами заходів з погашення податкового боргу і передбачають застосування методів владно-примусового характеру до платників податків [4, с. 34].

Однак вчений зводить до мінімуму питання адміністрування митних платежів та обмежує діяльність органів доходів і зборів України, як уповноважених державних органів виконавчої влади у сфері державної митної справи, лише до примусового стягнення митних платежів, а також до стягнення несвоєчасно чи не в повному обсязі сплачених податків.

Але можна погодитися із тим, що найбільш дієвим та ефективним є державний контроль, оскільки при його здійсненні передбачено можливість застосування заходів державного примусу до порушника, що спонукає його до правомірної поведінки.

На жаль у Митному кодексі України 2012 р. [5] не визначено дефініції «адміністрування митних платежів», що ускладнює процес правозастосування та призводить до плутанини при здійсненні відповідних повноважень ДФС України та її територіальними органами при здійсненні державної митної справи. Не в повному обсязі визначено поняття «адміністрування

митних платежів» й у законодавстві України. Так, вперше у законодавчому акті термін «адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів)» було застосовано у Податковому кодексі України 2010 р. Але Податковий кодекс лише застосовує, а не містить визначення цього терміну. Так, адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи – це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом (п. 14.1.1-1. ст. 14 Податкового кодексу України) [6].

Для виконання перелічених завдань з питань адміністрування податків у структурі центрального апарату ДФС України функціонує Департамент адміністрування митних платежів. Серед основних функцій цього Департаменту необхідно виділити:

- організацію та контроль за своєчасністю сплати митних платежів;
- застосування передбачених законом заходів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- організацію контролю за правильністю визначення митної вартості товарів на підставі загальноприйнятої міжнародної практики, а також за правильністю визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- верифікацію (перевірку достовірності) сертифікатів і декларацій про походження товару з України, забезпечення функціонування механізму уповноваженого експортера та

здійснення у випадках, установлених міжнародними договорами, видачі сертифікатів походження;

- організацію ведення УКТ ЗЕД;
- підготовку пропозицій щодо удосконалення нормативно-правових актів міністерств, розробку проектів наказів Мініфіну щодо затвердження порядків, інструкцій, положень, форм розрахунків, звітів, декларацій, інших документів з питань, що належать до компетенції ДФС, та проектів наказів ДФС, зокрема, щодо механізму нарахування, справляння та забезпечення повноти сплати митних платежів тощо.

Слід зазначити, що контроль за сплатою митних платежів до бюджету є й залишиться на довгі роки одним з найважливіших завдань органів доходів і зборів України і пов'язаний із вжиттям заходів щодо своєчасного, достовірного, повного нарахування та сплати митних платежів платниками податків, вжиття заходів щодо їх примусового стягнення, у випадках передбачених законодавством, а також нарахування штрафних санкцій за порушення граничних строків сплати узгоджених податкових зобов'язань та пені після закінчення установлених строків погашення узгодженого податкового зобов'язання на суму податкового боргу. Про це свідчать статистичні дані, вказані у Звіті ДФС України на 1 півріччя 2016 року. Так, за даними Департаменту адміністрування митних платежів ДФС України, до загального фонду державного бюджету протягом січня-червня 2016 року забезпечено надходження:

- акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) у сумі 14,4 млрд. грн., що становить 123,2% виконання індикативу;

- ПДВ із ввезених на митну територію України товарів у сумі 80,6 млрд. грн., що становить 102,9% виконання індикативу;

- ввізного мита у сумі 90,0 млрд. грн., що становить 102,3 % виконання індикативу;

- вивізного мита у сумі 169 млрд. грн., що становить 92,4% виконання індикативу.

При чому, зосереджено на увагу керівників митниць ДФС України на неухильному здійсненні комплексу заходів із забезпечення належного контролю за достовірністю декларування, повнотою оподаткування товарів, недопущення безпідставного зниження бази оподаткування, посилення роботи у напрямку контролю митної вартості, класифікації, країни походження товарів.

Сума донарахованих митних платежів за рахунок контролю становить: митної вартості товарів – 27 млрд. грн.; класифікації товарів – 94,3 млрд. грн.; за правильністю визначення країни походження товарів – 26,7 млрд. грн. [7].

Сутність адміністрування митних платежів полягає у тому, воно здійснюється органами доходів і зборів України у сфері державної митної справи та включає контроль за нарахуванням та своєчасністю сплати митних платежів та їх примусове стягнення у випадках порушення строків сплати митних платежів та нарахування пені тощо.

Сучасна юридична наука та практика свідчить, що справляння митних платежів залежить від процесу їх адміністрування. Одним з основних етапів процесу адміністрування митних платежів є правильне визначення митної вартості, яка є базою обчислення митних платежів на момент переміщення товарів через митний кордон України. Введення чітких норм і правил визначення митної вартості товарів дозволить організувати ефективну систему контролю за їхнім дотриманням, що, завдяки правильному визначенню бази оподаткування товарів, забезпечить повноту надходжень митних платежів до бюджету [8, с. 371].

Визначення митної вартості в Україні здійснюється відповідно до методології статті VII ГАТТ «Оцінка товару для митних цілей» та Угоди про застосування статті VII ГАТТ [9]. Але спеціалісти вважають, що ця методологія не адаптована для української практики. Методологія визначення митної вартості в іноземних країнах забезпечується злагодженою роботою

відповідних контрольних дій, головним чином, шляхом перевірок, аудиту тощо.

Відповідно до ст. 9 Конституції України [10], чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Це безпосередньо стосується таких норм міжнародного права, як стаття VII ГАТТ «Оцінка товару для митних цілей» та Угода про застосування статті VII ГАТТ.

Відповідно до пункту 2(a) статті VII ГАТТ, оцінка ввезеного товару для митних цілей повинна ґрунтуватися на дійсній вартості ввезеного товару, який обкладається митом, або аналогічного товару. Відповідно до пункту 2(b) статті під «дійсною вартістю» повинна розумітися ціна, за якою такий або аналогічний товар продається або пропонується для продажу при нормальному ході торгівлі в умовах вільної конкуренції.

Якщо дійсна вартість може бути визначеною відповідно до пункту (b), оцінка для митних цілей повинна ґрунтуватися на найближчому еквіваленті, якого може бути встановлено.

Відповідно до додатку 1 до ст. VII формування пунктів (a) і (b) дозволяє стороні, що домовляється, однаково визначити вартість для митних цілей або на підставі цін окремого експортера на імпортований товар, або на підставі загального рівня цін на аналогічний товар [11].

Слід зазначити, що у сучасних умовах значно підвищується якість роботи механізму адміністрування митних платежів з використанням сучасних світових методів. Серед них необхідно виділити систему управління ризиками, застосування інформаційних технологій (наприклад, таких як Багатофункціональна система «Електронна митниця», застосування сукупності програмно-інформаційних комплексів «Система управління ризиками», «Митний пост-аудит»). Застосування цих систем передбачає перехід від тотального контролю усіх вантажів до вибіркового, аналізу даних про суб'єктів ЗЕД з метою забезпечення стабільності надходжень до Державного бюджету України.

Огляд міжнародної практики свідчить, що одним із механізмів визначення контролю за митною вартістю використовується автоматизована система управління ризиками. Використання цієї системи здійснюється відповідно до: Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція, 1973 р.) [12]; Рамкових стандартів безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації (2005 р.) [13]; Компендіуму з управління ризиками СОТ [14]; Провідної практики у пункту пропуску сприяння торгівлі та перевезенням Довідника ОБСЄ-ЄЕК ООН; Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі [15]; Митні прототипи ЄС [16].

Проведений розгляд поглядів вчених та законодавця до визначення поняття «адміністрування митних платежів» дозволив дійти до висновку, що адміністрування митних платежів – це організаційно-розпорядча діяльність у сфері управління із застосуванням адміністративних, фінансових методів та інформаційних технологій у сфері сплати митних платежів з метою реалізації завдань та функцій органів доходів і зборів України при здійсненні державної митної справи.

До змісту адміністрування митних платежів належать: облік платників податків, визначення суми податкового зобов'язання платника податку, порядок сплати митних платежів, погашення податкового боргу платників, митний контроль та відповідальність за порушення правил сплати митних платежів тощо. Але разом із визначенням митної вартості товарів складовими адміністрування митних платежів також є правильність класифікації товарів відповідно до УКТ ЗЕД, країни походження товару.

Таким чином, для правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати митних платежів базою для оподаткування є митна вартість товару та визначення коду товару згідно з товарною номенклатурою Митного тарифу України (УКТ ЗЕД), а особливо контроль з боку митниць за їх вірним декларуванням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун». 2001. 1440 с.
3. Баранов С.О. Актуальні проблеми адміністрування митних платежів в Україні: сучасний аспект // Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 3. С. 117-119.
4. Селіванов А.О. Адміністрування податків: нові проблеми в адміністративному та фінансовому праві України // Право України. 2002. № 2. С. 34-38.
5. Митний кодекс України. 2012 // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552.
6. Податковий кодекс України. 2010 // Офіційний вісник України. 2010. № 92. Т. 1. Ст. 3248.
7. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на перше півріччя 2016 року. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/173587.pdf>
8. Споденюк А.С. Особливості адміністрування митних платежів в Україні // Матер. міжнар. наук.-практ. конф. «Правове життя сучасної України» 16-17 травня 2014 р. У двох томах. Т. II. – Одеса: «Юридична література», 2014. С. 370-372.
9. Угода про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року // Офіційний вісник України. 2010. № 84. Ст. 2989.
10. Конституція України. 1996 // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) // Офіційний вісник України. 2010. № 84. Ст. 2989.
12. International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures (revised Kyoto Convention, 1973). URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new.aspx
13. Рамочные стандарты безопасности и облегчения мировой торговли Всемирной таможенной организации. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976_003
14. WCO Customs Risk Management Compendium. URL: <http://www.wcoomd.org>
15. Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tradfa_e/tradfa_e.htm
16. Customs Blueprints. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/eu-training/customs-blueprints-pathways-better-customs_en

